

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

Козак Ю.Г.

“ ___ ” _____ 2020 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини

за освітньо-професійною програмою «Міжнародні економічні відносини»

на тему: **Підвищення міжнародної конкурентоспроможності підприємства галузі харчової промисловості (на прикладі ТОВ «Пуратос Україна»)**

Виконала:

студентка 6 курсу, 64 групи спеціальності
292 Міжнародні економічні відносини
факультету міжнародної економіки
Черкез Алла Сергіївна _____

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри МЕВ
Уханова Інна Олегівна _____

ОДЕСА 2020

АНОТАЦІЯ

Черкез А.С., «Підвищення міжнародної конкурентоспроможності підприємства галузі харчової промисловості (на прикладі ТОВ «Пуратос Україна»)), кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за магістерською програмою «Міжнародні економічні відносини», Одеський національний економічний університет, м. Одеса, 2020 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є міжнародна конкурентоспроможність ТОВ «Пуратос Україна» та шляхи її підвищення. У роботі розглядається сутність та рівні міжнародної конкурентоспроможності підприємства, визначаються чинники, що впливають на міжнародну конкурентоспроможність підприємства харчової галузі та методичний апарат визначення та оцінювання її рівня.

Проаналізовано зовнішньоекономічну діяльність ТОВ «Пуратос Україна», здійснено аналіз впливу чинників, що сприяють та заважають формуванню конкурентних переваг підприємства на міжнародному ринку. Проведено оцінку рівня міжнародної конкурентоспроможності ТОВ «Пуратос Україна», побудовано радар міжнародної конкурентоспроможності.

Запропоновано напрями підвищення міжнародної конкурентоспроможності ТОВ «Пуратос Україна», зокрема шляхом впровадження механізму управління зовнішньоторговельними операціями, оптимізації процесу пошуку контрагентів і встановлення контактів, зменшення витрат виробництва з метою зменшення собівартості товару, проведення гнучкої цінової політики, впровадження системи ціноутворення, що знижує ризики, пов'язані зі зміною валютного курсу.

Ключові слова: міжнародна конкурентоспроможність підприємства, конкурентні переваги, конкурентне середовище, харчова галузь, радар міжнародної конкурентоспроможності, чинники міжнародної конкурентоспроможності підприємства.

ANNOTATION

Cherkez A.S., "Increasing the international competitiveness of the food industry (on the example of LLC " Puratos Ukraine ")", qualification work for a master's degree in 292 "International Economic Relations" in the master's program "International Economic Relations", Odessa National University of Economics, Odessa, 2020

The master's qualification work consists of three sections. The object of the study is the international competitiveness of Puratos Ukraine LLC and ways to increase it. The paper considers the essence and levels of international competitiveness of the enterprise, determines the factors influencing the international competitiveness of the food industry and the methodological apparatus for determining and assessing its level.

The foreign economic activity of Puratos Ukraine LLC is analyzed, the analysis of the influence of the factors promoting and interfering with formation of competitive advantages of the enterprise in the international market is carried out. The level of international competitiveness of Puratos Ukraine LLC was assessed, and a radar of international competitiveness was built.

The directions of increase of international competitiveness of Puratos Ukraine LLC are offered, in particular by introduction of the mechanism of management of foreign trade operations, optimization of process of search of contractors and establishment of contacts, reduction of production costs for the purpose of reduction of prime cost of goods. associated with changes in exchange rates.

Key words: international competitiveness of the enterprise, competitive advantages, competitive environment, food industry, radar of international competitiveness, factors of international competitiveness of the enterprise.

ЗМІСТ

ВСТУП		4
РОЗДІЛ 1	ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	7
1.1.	Сутність та особливості формування міжнародної конкурентоспроможності підприємства.....	7
1.2.	Чинники впливу на міжнародну конкурентоспроможність підприємства галузі харчової промисловості	13
1.3.	Методичні підходи до визначення рівня міжнародної конкурентоспроможності підприємства	24
	Висновки до розділу 1.....	32
РОЗДІЛ 2	АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ «ПУРАТОС УКРАЇНА».....	34
2.1.	Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Пуратос Україна» як суб'єкта міжнародних конкурентних відносин	34
2.2.	Аналіз чинників міжнародної конкурентоспроможності ТОВ «Пуратос Україна».....	56
2.3.	Аналіз стану та показників міжнародної конкурентоспроможності ТОВ «Пуратос Україна» на ринку товарів харчової промисловості	58
	Висновки до розділу 2.....	79
РОЗДІЛ 3	ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ «ПУРАТОС УКРАЇНА».....	81
3.1.	Удосконалення управління зовнішньоторговельними операціями ТОВ «Пуратос Україна» як чинник підвищення міжнародної конкурентоспроможності	81
3.2.	Організаційно-економічні заходи з підвищення міжнародної конкурентоспроможності ТОВ «Пуратос Україна».....	93
	Висновки до розділу 3.....	105
	ВИСНОВКИ.....	107
	ПЕРЕЛІК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ.....	112
	ДОДАТКИ	118

ВСТУП

Актуальність кваліфікаційної роботи. Сучасна світова система ринкового господарства характеризується, з одного боку, відкритістю національних економік багатьох країн світу як прояв об'єктивного процесу глобалізації світового промислово-господарського комплексу, а з іншого боку, в ній відбуваються закономірні процеси жорсткого загострення міжнародної конкуренції. Враховуючи той факт, що українська економіка є складовою частиною світового господарства, її неминуче торкаються всі процеси, тенденції та закони притаманні світовій економіці. Результатом цього є відчутне загострення міжнародної конкурентної боротьби як на вітчизняному ринку харчової промисловості так і на зовнішніх ринках харчової продукції. Міжнародна конкурентоспроможність підприємства є однією з найважливіших категорій ринкової економіки, яка характеризує його здатність адаптуватися до умов конкурентного середовища. Проблеми підвищення конкурентоспроможності харчових підприємств на внутрішньому і на міжнародних ринках є важливими як у сучасних умовах, так і в майбутньому, зважаючи на значення, яке має промисловість у структурі національної економіки.

Визначальним чинником успішної участі в сучасних конкурентних умовах є забезпечення високого рівня міжнародної конкурентоспроможності та ефективне управління нею, що дозволить відстояти провідні позиції виробників, а саме ТОВ «Пуратос Україна». Актуальність теми підкреслюється тим, що харчова промисловість є однією із бюджетоутворюючих галузей в Україні. Умови існування вітчизняної промисловості, з одного боку, надають перспективи для її поширення та зростання, а з іншого – потребують значних зусиль для подолання негативних рис, притаманних країнам із ринковою економікою, що знаходиться на стадії формування.

Комплексний підхід до формування та оцінки конкурентоспроможності підприємств як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку досліджено у роботах багатьох зарубіжних та вітчизняних вчених: М. Портера, Ю.Г.Козака, І.З.Должанського та Т.О.Загорної, Р.А. Фатхутдинова, Х. Чанга, І. Йенга, Дж. Бендера, Т. Ванга та ін. Але не всі аспекти щодо формування міжнародної конкурентоспроможності підприємств харчової галузі висвітлено докладно.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Метою дослідження є на основі аналізу міжнародної конкурентоспроможності ТОВ «Пуратос Україна» розробити рекомендацій щодо її підвищення.

Для досягнення поставленої мети були визначені наступні **завдання**:

- дослідити сутність та особливості формування міжнародної конкурентоспроможності підприємства;
- узагальнити чинники впливу на міжнародну конкурентоспроможність підприємства галузі харчової промисловості;
- узагальнити методичні підходи до визначення рівня міжнародної конкурентоспроможності підприємства;
- надати організаційно-економічну характеристику ТОВ «Пуратос Україна» як суб'єкту міжнародних конкурентних відносин;
- здійснити аналіз чинників міжнародної конкурентоспроможності ТОВ «Пуратос Україна»;
- проаналізувати стан та показники міжнародної конкурентоспроможності ТОВ «Пуратос Україна» на ринку товарів харчової промисловості;
- запропонувати шляхи підвищення міжнародної конкурентоспроможності ТОВ «Пуратос Україна».

Об'єктом дослідження є міжнародна конкурентоспроможність ТОВ «Пуратос Україна» та шляхи її підвищення.

Предметом дослідження є теоретичні основи та практичні рішення щодо підвищення міжнародної конкурентоспроможності ТОВ «Пуратос Україна».

Методи дослідження. Методологічною основою кваліфікаційної роботи є теоретичні положення економічної науки та праці вчених-економістів в галузі міжнародної конкурентоспроможності підприємств. При написанні роботи використано загальнонаукові та спеціальні методи: узагальнення та синтезу, порівняльного, статистичного та економічного аналізу, економіко-математичні методи (регресія), SWOT-аналіз, метод «4P», радар конкурентоспроможності. Робота здійснена з використанням офісного пакету MS Office - Microsoft Excel.

Інформаційна база дослідження. Для написання роботи проаналізовано монографічна та наукова література, Інтернет-джерела, статистична інформація Державної служби статистики України та Міністерства економіки, внутрішня звітність ТОВ «Пуратос Україна».

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи опубліковано тези: Черкез А.С. «Методичні підходи до визначення міжнародної конкурентоспроможності підприємства» // Міжнародна науково-практична конференція “Економіка, облік, фінанси та право: теоретичні підходи та практичні аспекти розвитку”, 28 жовтня 2020 року. м. Полтава, Україна., обсяг 0,3 авт.арк.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (53 найменування). Загальний обсяг роботи становить 121 сторінку. Основний зміст викладено на 112 сторінках. Робота містить 33 таблиці, 30 рисунків.

ВИСНОВКИ

Дослідження, проведене у кваліфікаційній роботі, дало змогу дійти наступних висновків.

Якщо узагальнити визначення конкурентоспроможності підприємства, то слід сказати, що це його здатність створювати та надавати конкурентоспроможний товар або послугу. Слід зазначити, що в науковій літературі прийнято розрізняти внутрішню та міжнародну конкурентоспроможність, яка відповідно відноситься до внутрішнього та світового ринку. В переважній більшості країн світу панує система відкритої ринкової економіки як основа соціально-економічного ладу суспільства, то будь-який внутрішній ринок може бути сферою конкуренції як вітчизняних так і закордонних виробників і відповідно їх товарів. Тому, треба визнати, що в сучасних ринкових умовах конкуренція в переважній більшості носить міжнародний характер.

Міжнародна конкурентоспроможність окремого підприємства визначається безліччю чинників, без врахування яких не можна побудувати цілісної картини стану його конкурентоспроможності. Великого значення набуває специфіка виробництва та діяльності підприємства, що накладає рамки та потребує більш детального розгляду факторів впливу та чинників розвитку. Аналіз макрооточення передбачає вивчення впливу таких компонент: демографічної, економічної, природної, технологічної, політико-правової та соціально-культурної. До факторів макрооточення віднесено: адміністративно- організаційні; політико-правові; техніко-технологічні; соціально- культурні. До факторів мікрооточення віднесені: соціально-культурні фактори місцевого рівня, що складаються з факторів впливу замовників та посередників; фактори впливу конкурентів (реальних чи потенційних); акціонерів, власників та інвесторів.

Слід зауважити, що в питаннях оцінки конкурентоспроможності продукції на сьогоднішній день, розроблено досить багато методів оцінки конкурентоспроможності і що дана категорія оцінки не потребує такого величезного обсягу даних, підходів та критеріїв, як конкурентоспроможність підприємства. Загальноприйнятої та конкретної методики комплексної оцінки конкурентоспроможності підприємства на даний час не існує, тому дану категорію слід вивчати та оцінювати системно, зважаючи на всі фактори, специфіку та багато інших показників. Кількісні методи оцінювання конкурентоспроможності пов'язані здебільшого з розрахунком відносних величин (індексів, коефіцієнтів), що визначають рівень ключових показників за окремими аспектами конкурентоспроможності (сферами діяльності), і їхнім подальшим об'єднанням у групові та інтегральні показники. Вони допомагають оцінити реальні шанси організації у конкурентній боротьбі за стратегічні зони господарювання та ухвалити зважене управлінське рішення. Якісні методи оцінювання переважно мають низький ступінь математичної формалізації і пов'язані з експертними оцінками. Вони не дають змоги використовувати оцінку конкурентоспроможності організації в процесі аналізу, не вирізняються науковою суворістю, їм властива суб'єктивність і умовність.

Puratos Group - міжнародна корпорація, яка у 2020 році відсвяткувала 100 років діяльності, досягнувши обороту в 2 мільярди євро та підтвердивши свої керівні принципи. Компанія характеризується великим асортиментом продуктів та досвідом їх застосування у хлібному, кондитерському та шоколадному виробництвах. Загальна вартість активів ТОВ «Пуратос Україна» за 2017-2019 рр. має тенденцію збільшення на 115948,5 тис. грн. Цей показник має стабільно високий рівень та відповідає нормативу. ТОВ «Пуратос Україна» вистачає активів, які використовуються у якості сировини, матеріалів для виробництва продукції. Можна відзначити, що за

три роки підприємство досягло збільшення чистого прибутку на 35447,5 тис. грн. (4,24%), а доходів – на 134780,5 тис. грн. (2,16%), що свідчить про економічний розвиток та нарощування обсягів продажу. Однак слід відмітити, що у підприємства також зросли показники собівартості (на 101321,4 тис. грн. або 2,09%) та витрат (на 169228,0 тис. грн. або 2,32%). Це пов'язано як із збільшеннями обсягів імпорту та вироблення продукції, так і з підвищенням цін на ресурси і різке коливання гривневого курсу.

Аналіз демонструє, що взагалі підприємство має позитивну динаміку імпорتنих операцій. У 2019 році при порівнянні з 2017 загальний обсяг імпорту у вартісному вираженні збільшився на 37 928 871 гривень або у 2,28 рази. Валова частка та роль у збільшенні обсягів імпорту належить поліпшувачам та міксам для хлібобулочних виробів. Структура імпорту ТОВ «Пуратос Україна» перетерпіла певних змін – частка поліпшувачів та міксів скоротилась у 2019 році до 38% (з 50% у 2017 році), а частка заквасок, які теж є ваговою імпортною статтею, з 46% у 2017 році до 32% (у 2019 році). ТОВ «Пуратос Україна» демонструє позитивну динаміку продажів. У 2019 році у порівнянні із 2017 загальний обсяг продажів продуктів власного виробництва збільшився у 1,91 рази або на 36 500 864 гривень.

Після проведеного аналізу надано матрицю SWOT, сформовану для ТОВ «Пуратос Україна». ТОВ «Пуратос Україна» має найбільш вагомі сильні сторони, серед яких високоякісна продукція, сертифікована за стандартами ЄС, наявність власних виробничих потужностей, кваліфіковані кадрові ресурси, ефективне ціноутворення, висока ступінь лояльності старих контрагентів. Самими слабкими сторонами досліджуваного підприємства є залежність від імпорту сировина та устаткування, зростання собівартості окремих продуктів. ТОВ «Пуратос Україна» потрібно сфокусуватися на пошуку шляхів збільшення обсягів імпорту продукції, яка забезпечує продажі, та зниження собівартості, а також розширення частки ринку для здійснення ефективних зовнішньоторговельних операцій, що в загальному

має підвищити конкурентоспроможність компанії на внутрішньому ринку країни та на закордонних ринках.

На основі таблиць та експертних оцінок побудовано радар конкурентоспроможності підприємства. Упорівнянні з конкурентами, Puratos займає лідируючі позиції за показниками асортименту, унікальності продукції, каналів збуту, технічним рівнем виробництва, якістю товарів та надійністю. Проте, не зважаючи на ряд переваг, має певні недоліки та поступається такими категоріями як впізнаваність бренду, ціна та доля ринку. Компанія суттєво переважає таких гравців ринку як Щедро, Солес та Фруктес, це тому, що українські компанії поступаються за категоріями «впізнаваність бренду», «технічний рівень», «канали збуту» та «асортимент».

Для підвищення рівня міжнародної конкурентоспроможності запропоновано механізм управління зовнішньоторговельними операціями, який повинен містити наступний комплекс заходів: визначення макро- та мікроекономічних умов здійснення зовнішньоторговельних операцій; діагностика зовнішньоекономічного потенціалу ТОВ «Пуратос Україна»; регулювання якості реалізації зовнішньоторговельних операцій ТОВ «Пуратос Україна»; прийняття управлінських рішень по усуненню негативних відхилень з метою підвищення прибутковості зовнішньоторговельних операцій. В цілому здійснення імпорتنих операцій ТОВ «Пуратос Україна» є ефективним і прибутковим, але деяких недоліків можна уникнути за допомогою приведеного комплексу заходів щодо поліпшення організації і підвищенню ефективності імпорتنих операцій.

Ми пропонуємо підприємству розглянути можливість впровадження програмного продукту IT-Enterprise – система, яка розроблена для крупних підприємств та їх груп, що має конфігурації, які враховують галузеві особливості.

Ми пропонуємо розглянути ризики, пов'язані, можливим підвищенням або зниженням курсу валюти. Для цього необхідно розрахувати коефіцієнт

ризика зміни валютного курсу за наведеною методикою. Таким чином, запропонована система ціноутворення значно знижує ризики, пов'язані зі зміною валютного курсу, що забезпечує фінансову стабільність та стійкість ТОВ «Пуратос Україна». Система знижок для клієнтів стимулює їх до вчасного розрахунку чи передплаті. Залежність індексу зміни зовнішньоторговельної діяльності від прибутку від імпорتنих операцій пропонуємо розраховувати з урахуванням коефіцієнту ризику зміни валютного курсу. Для ефективної зовнішньоекономічної діяльності ТОВ «Пуратос Україна» планова кількість контрактів повинна складати не менше 252 одиниць, значення нижче буде погіршувати ефективність зовнішньоекономічної діяльності, значення вище – значно підвищувати. Для скорочення витрат пропонується укласти договір про постачання сировини (фрукти для виготовлення начинок) з ТОВ «Фруталія», вартість сировини на даних заводах нижче на 5%. В результаті матеріальні витрати скоротяться на 5%.

Новий прогнозний радар міжнародної конкурентоспроможності демонструє, що у порівнянні з конкурентами, Puratos наблизиться до рівня Lesaffre та Backaldrin.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Качалина Л. Н. Конкурентоспособный менеджмент / Л. Н. Качалина. – М. : Эксмо, 2006. – 460 с
2. Лейрих А. А. Конкурентоспособность страны как решающий фактор глобализирующегося мира / А. А. Лейрих // Экономические науки. – 2006. – № 4. – С. 7-14.
3. Портер, М. Конкуренція/ М. Портер; Пер. с англ. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2006. – 608 с.
4. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємство-регіон: Монографія. За редакцією Ю.Г. Козака, І.О. Уханової. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 173 с.
5. Гринько Т. В. Фактори конкурентоспроможності підприємств / Т. В. Гринько // Держава та регіони. – 2004. – № 2. – С. 50–53.
6. Дробитько Н.А. Теоретические подходы к оценке конкурентоспособности предприятия // Вісник ХДЕУ. – 2001. – №4(20). – С.72-76.
7. Фатхутдинов Р.А. Управление конкурентоспособностью организации: Учебник, 2-е изд., перераб. и доп. - М: Изд-во Эксмо, 2005, 544 с.
8. Дэй, Джордж. Стратегический маркетинг / Д. Дэй. – М.: Эксмо, 2003. – 640 .
9. Должанський І.З., Загорна Т.О. Конкурентоспроможність підприємства. Київ: Центр навчальної літератури, 2006, 384 с.
10. Афонін А.С., Білоусова С.В., Мільські К. Конкурентоспроможність суб'єктів господарювання: теоретичні аспекти і висновки для індустрії туризму // Бізнес-навігатор. – 2008. – №3(15). – С.172–183.
11. Горбашко Е.А. Конкурентоспособность промышленной продукции [Текст]/Е.А. Горбашко. СПб, 2011

12. Гринько Т. В. Фактори конкурентоспроможності підприємств / Т. В. Гринько // Держава та регіони. – 2004. – № 2. – С. 50–53.
13. Грицишин Н. Оцінка конкурентоспроможності підприємства // Вісник Львівського уні- верситету. Серія економічна. Вип. 33. – 2004. – С.431– 436.
14. Козак Ю.Г., Н. В. Притула, О. А. Єрмакова та ін./Зовнішньоекономічна діяльність: підприємство-регіон [монографія].– К.: Центр учбової літератури, 2016. – 240 с.
15. Тарануха Ю.В. - Конкуренция и конкурентоспособность - Русайнс - 2017 - 335с.
16. Делягин М.Г. Новые проблемы и возможности обеспечения конкурентоспособности в условиях глобализации / М.Г. Делягин // Прометей: рег. зб. наук. праць з економіки. – Донецьк: Юго-Восток, 2001. – Вип. 4. – С. 37-56.
17. Васильева З.А. Иерархия понятий конкурентоспособности субъектов рынка. Маркетинг в России и за рубежом. 2006. № 2. С. 83–90.
18. Рей А. Конкурентные стратегии государства и фирм в экспортно-ориентированном развитии // Вопросы экономики. 2004. № 8. С. 46–51.
19. Яковлев А.А., Лукьянова А.Л., Голикова В.В. и др. Российская промышленность на этапе роста: факторы конкурентоспособности фирм. М.: Вершина, 2008. 479 с.
20. Нефедова О. Г. Конкурентоспроможність в умовах зовнішніх змін // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2007. – №5.Т.2. – С.212–215.
21. Нуримбетов Р.И. Факторы конкурентоспособности в условиях рынка // Международный журнал экспериментального образования. – 2015. – № 8-3. – С. 343-347 [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.expeducation.ru/ru/article/view?id=8137>;
22. Фатхутдинов, Р.А. Управление конкурентоспособностью организации / Р.А. Фатхутдинов. – М.: Изд-во «Эксмо», 2014. – 545 с.

23.Малярець, Л.М. Оцінка факторів зростання конкуренто-спроможності підприємства / Л. М. Малярець, І. П. Отенко // Регіональні перспективи. – 2001. – N 4. – С. 20-23.

24. Косорукова И. В. Влияние управления стоимостью бизнеса на его конкурентоспособность / И. В. Косорукова // Современная конкуренция. - 2007. N 2. - С. 81-92.

25. Grodzka, D. (2017). Competitiveness of Polish regions in comparison to other EU member states. *Studia Biura Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu (Studies of the Sejm Analysis Office of the Sejm Office)*, 49(1), 169-202.

26. Мамагулашвили, Д.А. Организационные механизмы управления конкурентоспособностью [Электронный ресурс]: диссертация на соискание ученой степени к.э.н. / Д.А. Мамагулашвили // Российская государственная библиотека. – Тверь, 2005. – 171 с. – Режим доступа: <http://www.rsl.ru>.

27. Porter, M.E. Industry structure and competitive strategy: keys to profitability [Электронный ресурс]: EBSCOhost / M.E. Porter // *Financial Analysts Journal*. – 1980. – July-August. – P. 30-41. – Режим доступа: <http://search.ebscohost.com>

28. Wu, Ch., Zhang, X., Yeh, I., Chen, F., Bender, J., & Wang, T. (2013). Evaluating competitiveness using fuzzy analytic hierarchy process - A case study of Chinese airlines. *Journal of Advanced Transportation*, 47(7), 619-634.

29. Чаплина, А. Конкурентоспособность как интегральный показатель эффективности предприятия/ А. Чаплина, И. Войцеховская // *Проблемы теории и практики управления*. – 2006. – N 3. – С. 108-114.

30. Шлюсарчик Б. Еволюція і співвідношення понять конкуренції та конкурентності / Б. Шлюсарчик // *Академічний огляд*. – 2001. – №1. – С.20-26.

31. Abuzyarova, M. I. (2017). Methodological approaches to ensure the competitiveness of organizations. *Journal of Business and Retail Management*

Research (JBRMR), 11(2), 125-132. Retrieved from <https://ssrn.com/abstract=3027939>

32. Nowacki, R. (2015). Diagnosis of the level of competitiveness of enterprises in Poland based on evaluation carried out by their managers. *Handel Wewnętrzny (Internal Trade)*, 358(5), 446-462.

33. FAO and OECD. 2015. *OECD-FAO Agricultural Outlook 2015–2024*. Paris, OECD Publishing. [Electronic resource]. – Access mode: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/23964>

34. Хареба В. Научное обеспечение развития пищевой промышленности Украины / В. Хареба // *Пищевая и перерабатывающая промышленность*. – 2009. - № 2-3 (354). – С. 4-7

35. Статистический сборник Украины за 2019 год [Электронный ресурс] // Государственная служба статистики Украины. – Режим доступа: <http://www.ukrstat.gov.ua>

36. Басюкина Н.И. Обеспечение продовольственной безопасности в условиях трансформации экономики Украины / Н.И. Басюкина // *Вестник социально-экономических исследований: сборник научных работ*. – Вып. 29. – Одесса: Изд. ОНЭУ, 2008. – с. 89-98.

37. Скопенко Н.С. Современное состояние и перспективы развития пищевой промышленности Украины на основе формирования интегрированных структур / Н.С. Скопенко // *Актуальные проблемы экономики*. – 2011. - № 4 (118). – с. 103-110.

38. Якимчук Т.В. Состояние и перспективы развития предприятий пищевой промышленности Украины / Т.В. Якимчук // *Актуальные проблемы экономики*. – 2010. - № 4 (106). – с. 162-168.

39. Янковий О.Г. Конкуентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення: Монографія / О.Г. Янковий. – Одеса: Атлант, 2013. – 470с.

40. Lipovatz, D., Mandaraka, M., & Mourelatos, A. (2000). Multivariate analysis for the assessment of factors affecting industrial competitiveness: The case of Greek food and beverage industries. *Applied Stochastic Models in Business and Industry*, 16(2), 85-98.
41. Козак Ю. Г. Міжнародна економіка: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [Козак Ю.Г., та ін.]; За ред. Ю.Г. Козака [5-тє вид.] – К.: ЦУЛ, 2015. – 560 с.
42. Герасимчук З. В. Конкуентоспроможність: теорія, методологія, практика: Монографія. / З. В. Герасимчук, Л. Л. Ковальська. – Луцьк: Надстир'я, 2011. – 94 с.
43. Сумець О.М., Сомова О.Є., Пеліхов Є.Ф. Оцінка конкурентоспроможності сучасного промислового підприємства: навч.-практ. Посібник для студентів економ. спец. – К.: Професіонал, 2007. – 208с.
44. Офіційний сайт ТОВ «Пуратос Україна». [Електронний ресурс]:– Режим доступу: <https://www.puratos.com.ua/uk>
45. Внутрішня звітність ТОВ «Пуратос Україна»
46. Козак Ю. Г. Міжнародний маркетинг: навч. посібник / Ю. Г. Козак, О. В.Воронова , І. О.Уханова [та інші] / за ред. Ю. Г. Козака, С. Смичка, І. Л Литовченко. - Київ-Катовіце : Центр учбової літератури, 2014. - 300 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/1752>
47. Міжнародний центр перспективних досліджень. Доповідь про вплив пандемії коронавірусу на Україну: економічний, політичний та соціальний аспекти. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://icps.com.ua/mtspd-predstavuv-dopovid-pro-vplyv-pandemiyi-koronavirusu-na-ukrayinu-ekonomichnyu-politychnyy-ta-sotsialnyu-aspekty/>
48. Стадник М. Вплив COVID-19 на світову економіку. Вісник МСФЗ, №3. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZ002118

49. Мінекономіки оприлюднило консенсус-прогноз з падінням ВВП на 4,2%. LB.ua. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://ukr.lb.ua/economics/2020/04/17/455574_minekonomiki_oprilyudnilo.html

50. Управління міжнародною конкурентоспроможністю: підприємство – регіон: [монографія] / [Ю.Г. Козак, І.О. Уханова, О.А. Єрмакова, О.О. Сукач, С.В. Ляліков, О.В.Сулім, Д.Н. Бурлаченко, О.В. Захарченко, О.Р. Швагер, Н.А. Постова, О.О. Біла, Л.І. Андрусенко, П.Д. Дмитрієв, Д.А. Нікіфоров]; за ред. Ю.Г. Козака, І.О. Уханової. – Київ: Центр учбової літератури, 2019 – 173 с.

51. Ковтун Е.О. Удосконалення організації зовнішньоекономічної діяльності на підприємстві [Електронний ресурс] / Е. О. Ковтун, В. О. Зубар, О.М. Шкарапута. – Режим доступу: [http:// www.rusnauka.com/2_KAND_2011/Economics/77855.doc.htm](http://www.rusnauka.com/2_KAND_2011/Economics/77855.doc.htm).

52. Воронкова О.Н. Внешнеэкономическая деятельность: организация и управление: учеб. пособие / О.Н. Воронкова, Е. П. Пузакова; под ред. проф. Е.П. Пузаковой. –М.: Экономистъ, 2007. – 495 с.

53. Офіційний сайт IT-Enterprise [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://www.it.ua/ru/erp-system-it-enterprise>